

BULLETIN

No 238 / 10-2015

Společnosti přátel historie města Chrastavy

Havárie letadla Junkers 52 na Vápenném vrchu v roce 1941

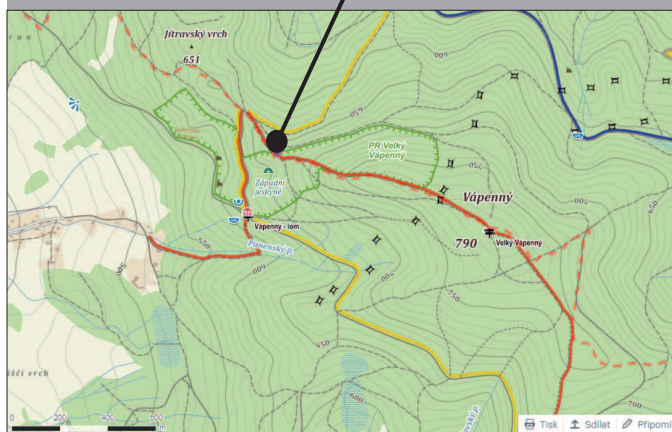
Letos 24. října tomu bude 74 let ode dne, kdy na Velkém Vápenném vrchu skončil svůj let německý letoun Junkers 52. K pátrání po tomto letadle mě přivedla kronika Bílého Kostela nad Nisou (SOKA Liberec), která uvádí: „Německé dopravní třímotorové letadlo havarovalo na Vápenném vrchu. Utrhly se mu nosné plochy, ale nebylo příliš poškozeno. Ze sedmi členů posádky byli pouze dva lehce zraněni. Letoun byl rozebrán a svezen na nádraží v Bílém Kostele, kde byl na několika vagoncích odvezen. Byl to Junkers 52 a byl na cestě z Toruně do Prahy.“

Po dlouhém pátrání se podařilo získat několik určujících a tedy unikátních fragmentů z tohoto stroje. Jedná se především o revizní krytky z povrchu stroje a několik krytek z bloku motorů. Na krytkách bylo v několika provedeních značení objeveno výrobní číslo letounu 3037. Nalezení výrobního čísla posunulo pátrání dál. Tento konkrétní letoun byl vyroben v závodě Allgemeine Transportanlagen Gesellschaft v Lipsku v licenci firmy Junkers a létal s trupovým označením BR + AL. V provedení g6e (letadlo bylo od svého vzniku postupně vyvíjeno a zdokonalováno, případně upravováno pro různé účely použití, od toho je označováno kódem provedení) bylo vyrobeno cca 180 kusů.

V dokumentaci německého archivu BA-MA Freiburg bylo následně podle výrobního čísla letadla zjištěno, že letoun havaroval z důvodu námrazy ve špatném počasí. Poškození bylo stanoveno jako 85 procent. Znamenalo to značnou opravu co se týkalo náročnosti finanční stránky pro další provozuschopnost. V jednotce letecké školy Kampffliegerschule 4 pro bombardovací piloty sloužil od

1. srpna 1941. Jmenný záznam archivu jako posádku uvádí: Uffz. Walter Becker, Uffz. Karl-Heinz Richter, Uffz. Hans Weickert. První dva jmenovaní, mechanik a

Místo, kde havaroval Junkers 52.

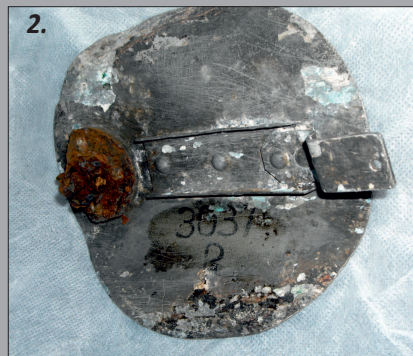

radio navigátor, byli lehce zraněni. O jménech ostatních čtyř cestujících záznam není, většinou se do těchto údajů nezahrnovaly další přepravované osoby.

Grosse Kampffliegerschule Thorn (Vysoká škola bombardovacích letců) byla zformována v listopadu 1939 v polské Toruni jako jedna z celkem pěti škol pro výcvik jednotek nazývaných Kampfgeschwader. KG byly střední bombardovací jednotky operující především na strojích Heinkel 111 a Junkers 88.

Nálezy z místa havárie pod Vápenným (soukromá sbírka)

1. Krytka stroje
2. Jedna z krytek z pravé poloviny letadla, s patrným výrobním číslem stroje

Mnou sledovaný Junkers havaroval na severním svahu Vápenného vrchu, nechybělo mnoho a vlétl do prostoru lomu. Při letu za špatné viditelnosti pilot přehlédl zvedající se pás „příhraničních hor“, překvapivě se náhle objevivší po dosavadním rovinném terénu (nebo můžeme věřit i verzi o námrze, která se na omluvu oficiálně občas používala). Naštěstí se mu na poslední chvíli podařilo s letounem dosednout v mírném svahu. O pár desítek metrů dál by přistání již dopadlo tragičtěji. Dnes již na místě nejsou po této události vůbec žádné stopy, protože bylo pečlivě uklizeno technickým komandem již po havárii, mnohé si jistě odnesli mnozí horští turisté, zbytek zahladila moudrá matka příroda. Letoun nebyl výrazně poškozen a ani nehořel a tudíž ani artefaktů nezbylo na místě mnoho.

Letoun Junkers JU52

Letoun Junkers JU52/3m

Poháněly jej tři hvězdicové vzduchem chlazené motory značky BMW 132 T, hmotnost jednoho motoru byla 525kg. Rozpětí letadla dosahovalo téměř 30 metrů, délka byla skoro 19 metrů a prázdné vážilo 5.720 kg. Nebyl to tedy rozhodně žádný drobeček, i když se jedná o střední dopravní letoun. Cestovní rychlost je 253 km/h, praktický dostup 5500 m a dolet 1290 km. Původně od doby svého vzniku v roce 1930 sloužil k přepravě cestujících, během druhé světové války postupně jako bombardér a dopravní

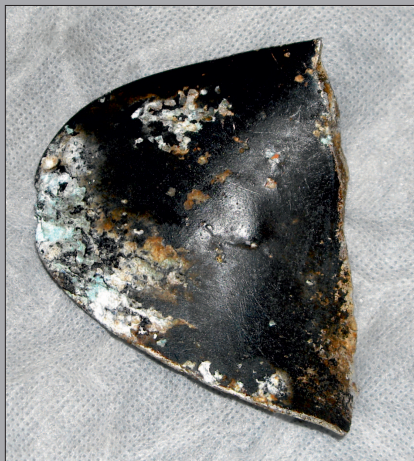
letoun. Tante Ju, jak se mu láskyplně mezi německými vojáky přezdívalo, aktivně sloužilo po celou válku a mnoho strojů vyrobených po válce licenčně ve Francii a ve Španělsku létalo ještě v padesátých letech.

Závěrem bych chtěl poděkovat všem pamětníkům, kteří již nežijí a i těm, kteří si již nic nepamatují. Také svému příteli J. Perrymu za pomoc při pátrání.

Pokud se někomu z článku zdá, že propaguji válečné Německo, jedná se pouze o zpracování jedné všední události z té doby a mé lásky k letectví a historii.

Nálezy z místa havárie pod Vápenným
(soukromá sbírka)

3. špička vrtulového listu.
4. Krytky z bloku motoru.

Během druhé světové války byla letecká neštěstí poměrně častá, a to i v našem okolí.

Např. na západní straně Jizerských hor u Nového Města pod Smrkem. Už v roce 1939 havaroval v údolí Hájeného potoka u Tišiny bombardovací letoun Heinkel He-111. Pád se stal osudným čtyřem členům posádky.

Dne 17. června 1941 havaroval letoun Heinkel 111 P-2 Werk Nr. 2127 na svahu hory Měděnec. Letadlo mělo namířeno z francouzského Lille na polské letiště Grojec u Radomi. Od trasy se odklonilo pravděpodobně pro nepřízeň počasí a narazilo do hory. Zemřelo pět letců (pilot Lt. Hayo Müller).

Další tragická letecká událost se stala 26. května 1944 (datum uvádí Heintschelova kronika Nového Města pod Smrkem – havárie se stala na svatodušní svátky), kdy stroj Heinkel 111 H-11 Werk. Nr. 8104 od eskadry KG 1 havaroval v masívu hory Smrk. Zahynul pilot Ofw. Gustav Hildebrandt + 6 letců. (zdroj: něm. archiv Wast).

K dalšímu pádu letadla došlo 6. května 1941, kdy hořící letoun Messerschmitt Bf 109 F-2 (vyrobený pod číslem 8944) spadl v lokalitě nad Hejnicemi ve skalách zvanými Hlídač koutů nad vodopády Černého potoka. Pilot Uffz. Fritz Thelen se stačil katapultovat a skončil se zraněním neohrožujícím život, což bylo u podobných případů ojedinělé.

Tomáš Tóth

Letoun Heinkel 111

Informace z dění Společnosti přátel historie města Chrastava

Společenský klub Chrastava
a Společnost přátel historie města Chrastavy
Vás zve na vernisáž výstavy Ivana Vydry

Boží muka na Chrastavsku v proměnách času

2. 10. – 20. 11. 2015

historie a současnost drobných sakrálních památek / znovuobjevení / restaurátorské zásahy / uvedení v život

Vernisáž výstavy proběhne v pátek **2. 10. od 15 hodin**

v galerii Městského muzea v Chrastavě.

Host: Karel Diepold folkový písničkář

Společnost přátel historie města Chrastavy (SPHMCH) letos slaví 25 let od založení

Čas neúprosně letí a naše Společnost se stala součástí historie. Oslavy proběhnou více méně „prací“. O přínosu a hlavních počinech Společnosti se můžete dozvědět na samostatném panelu, instalovaném v rámci výstavy „Boží muka na Chrastavsku v proměnách času“, která společně s provedenými restaurátorskými zásahy je jedním z bodů našich letošních oslav.

Ke čtvrtstoletí existence Společnosti bylo také zpracováno a bude vydáno **mimořádně obsáhlé vydání našeho Bulletinu**, které je k dostání na výše uvedené výstavě a ve fotoateliéru Jany Zahurancové na náměstí. *Ivan Vydra*

Vrcholí příprava nové knihy:

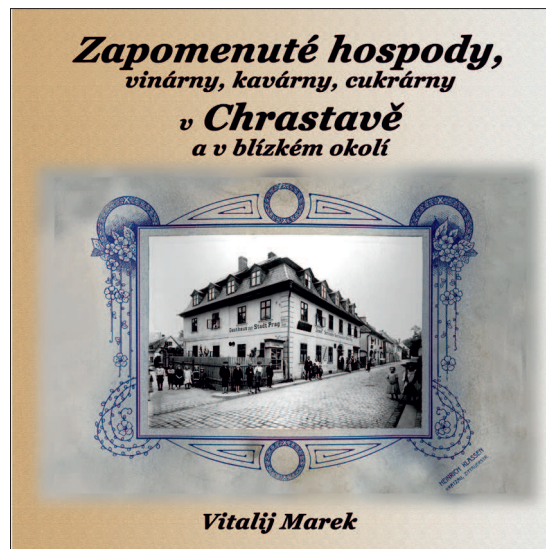
„Zapomenuté hospody, vinárny, kavárny a cukrárny v Chrastavě a blízkém okolí“

Několik let vznikala kniha Vitalije Marka o hospodách a pohostinstvích v našem městě a v okolních obcích. Mnozí jste určitě zažili na vlastní kůži jeho neodbytné pátrání a získávání informací. Bohužel nemohl svoji knihu dokončit. Jana Zahurancová s ním spolupracovala na obrazovém materiálu a ujala se s některými členy SPHMCH po Vitalijově odchodu dokončení knihy a korektur textů. Jednalo se o velmi náročnou práci.

Kromě Chrastavy v knize najdete hospody ve Vítkově, v Andělské Hoře, v Chrastavské Nové Vísce, na Bedřichovce, v Machníně, na Panské Hůrce, v Bílém Kostele nad Nisou, v Nové Vsi, v Mníšku, v Oldřichově v Hájích a na Fojtce.

Je to neobyčejná kniha o obyčejném životě. Srovnání minulosti se současností vás zaručeně zaujme a přinutí k zamyšlení nad osudy domů i obyvatel Chrastavy a okolních obcí.

Knihy by měla spatřit světlo světa do Vánoc. Přejeme si, aby osud knize přál více štěstí, než jejímu autorovi. *Jana Zahurancová*

Vzpomínka na pana Rudolfa Engela

19. září 2015 zemřel v Bavorsku ve věku 88 let poslední předseda Kratzauer Gilde, pan Rudolf Engel.

Pan Engel se narodil v Chrastavě 7. července 1927. Jeho otec zde provozoval truhlářskou dílnu na rohu dnešní Revoluční a Liberecké ulice, jeho strýc Otto Seidel byl majitelem zámečnictví se zaměřením na motocykly a automobily.

Rudolf se vyučil truhlářem. V prvních dnech po válce byla jeho rodina z Chrastavy vyhnána a po strastiplné cestě na čas zakotví ve východním Německu, kde Rudolf s otcem za jídlo a nocleh pomáhají při výrobě rakví. V 50. letech 20. století pak Rudolf za dramatických okolností odchází na západ a usazuje se v Bavorsku u městečka Mindelheim. Nejprve je zaměstnán jako truhlář a později, v roce 1972, si zakládá vlastní živnost. Ta se postupně rozrůstá a stává se z ní prosperující firma na výrobu nábytku a komplexní dodávku luxusních interiérů, které pan Engel sám projektuje. Firemní specialitou se stává opracování umělého kamene a zařizování nemocnic, které firma provádí takřka po celém světě.

Kromě vlastního podniku se pan Engel věnuje vzdělávání dalších generací truhlářů a ve svém oboru se stává skutečnou kapacitou.

Koncem 50. let, poté, co se Eichstätt stává patronátním městem odsunutých německých obyvatel Chrastavy, se pan Engel zapojuje do práce v krajanském sdružení, které se později formalizuje jako spolek Kratzauer Gilde. Podílí se na organizaci každoročních krajanských setkání i na vybudování chrastavského archivu (nejprve v soukromém domě pana Schwertnera, po roce 2000 v Jizerskohorském muzeu v Novém Jablonci).

Od roku 1990, kdy se nově založená Společnost přátel historie města Chrastavy obrátila na Kratzauer Gilde s nabídkou spolupráce, byl pan Engel vždy podporovatelem a iniciátorem vzájemných kontaktů mezi původními německými obyvateli a současnými Chrastavany. Byl při našem prvním setkání v říjnu 1990 a pravidelně se účastnil dalších společných aktivit. Z jeho iniciativy se v roce 1996 uskutečnila návštěva členů chrastavského zastupitelstva a zaměstnanců městského úřadu v Eichstättu a Mindelheimu; šlo o významnou akci jak z profesního hlediska, tak z pohledu našich vzájemných vztahů. Pan Rudolf Engel jako předseda Kratzauer Gilde zásadním způsobem

napomohl navázání partnerských vztahů mezi Chrastavou a bavorským Eichstättem v roce 2002. I poté, co byla činnost Kratzauer Gilde jako registrovaného spolku ukončena, pomáhal pan Engel krajanům i svému rodnému městu. Zprostředkoval například finanční dar na rekonstrukci oken na kostele sv. Vavřince i věnování originálního obrazu malíře Josefa Führicha městu Chrastava. Navštívil naše město v prvních dnech po povodni v roce 2010 a zajistil finanční podporu na opravu Führichova domu. Díky jeho péči byla v roce 2012 uzavřena dohoda o využití chrastavských archivních sbírek v muzeu v Novém Jablonci ve prospěch našeho spolku. Rok na to se pak uskutečnila první pracovní návštěva zástupců SPHMCH v chrastavském archivu, které se pan Engel přes zdravotní potíže aktivně účastnil. Pracovní setkání s panem Engelem u řady z nás postupem času přerostla v osobní přátelství. Samozřejmostí proto byla účast zástupců našeho spolku na posledním rozloučení, které se konalo 25. září v obci Erisried.

Budeme na pana Rudolfa Engela rádi a s úctou vzpomínat.

Petr Medřický, Lambert Medřický

BULLETIN

Společnosti přátel historie města Chrastavy

No. 238, vyšlo v říjnu 2015

Vydává jako přílohu Chrastavských listů a pro svoji potřebu Společnost přátel historie města Chrastavy.
Toto číslo připravil: Tomáš Tóth, Ivan Vydra, Petr Medřický, Lambert Medřický, Jana Zahurancová

Napsat nám můžete na
e-mail: sphmch@volny.cz